

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputat. III. Sintne voces objectum Logicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

in omnibus suis actibus ordinatur. Sic Metaphysica est una etiam scientia, quia abstrahit à materiâ, habetque hac in parte modum tendendi sibi peculiariter: & in hoc veram existimo sententiam Thomistarum sec. præcedente, n. quinto relata. Non tamen nego, quin sicut varæ domus concurrunt ad constituendam unam civitatem, varæ centuriæ, cohortes, legiones ad conflandum unum exercitum

&c. ita possint etiam varæ scientiæ, ob naturalem inter eas subordinationem, ad unam aliquam scientiam totalem constituendam concurrere.

De subalteratione scientiarum, de qua hic aliqui, ob connexionem quam habet cum præsentiquæstione, disputant, dicam in libris de Anima, disputatione 19. sec. secunda.

XIV.

DISPUTATIO III.

Sintne voces objectum Logicæ.

Voces secundum
diversas rationes
spectant ad
diversas
scientias.

Voces secundum diversas sui rationes ad diversas spectant scientias. Ut Ens sunt, ad Metaphysicam pertinent: ut Sonus ore animalis prolatus, ad Animasticam, quæ aurium, quæ oris, quæ linguæ, quæ reliquarum corporis partium structuram, officium, & objecta considerat: ut ex varij sonorum intervallis ad suavem, & ad animos oblectandos accommodatam harmoniam, ac concentum conveniunt, ad Musicam: ut in ijs ornatus reperitur, appositusque ad persuadendum dicendi modus, ad Rhetoricam: ut ex ijsdem legata oratio certis numeris, certaque mensura pedum constans oritur, ad Poësim: ut demum sermonis in ijs proprietates, correctaque spectatur loquendi ratio, ad Grammaticam. De quo plura in hujus disputationis decursu.

SECTIO PRIMA.

Discutitur Nominalium opinio.

I. Nominales
voces stan-
tium obje-
ctum Logicæ
Oham ut
dicitur Vene-
rabilis In-
ceptor.

Celebris hac in re est Nominalium opinio, utpote quæ nascendi eorum sectæ nomen dedit, qui voces adæquatum Logicæ objectum statuerunt. Hanc sententiam Realium operâ sopitam prope jam, ac sepultam è tenebris suscitavit denuo Okamus Scoti auditor, acutivir ingenij, tantumque apud suos sequaces propterea adeptus est authoritatis, ut quasi novam ipse philosophandi viam instituisset, venerabilis Inceptor nuncuparetur. Quamvis frustra P. Hurtado d. 1. Log. f. 3. subsec. 1. & d. 5. metaph. ab hac eos, ut ait, calumnia vindicare conetur.

II. Ratio fun-
damentalis
sententia
Nominalium.

Fundamentum esse videtur, quia quidquid in Logica tractatur, si voces secludas, ad alias scientias spectat, res enim in genus & differentiam, essentias, & passiones dividere, proprietates de essentijs demonstrare &c. ad particulares scientias spectat, in quibus resillæ reperiuntur. Generalia autem principia, ut quodlibet est, vel non est: quæ sunt eadem uni tertio &c. ad Metaphysicam pertinent, & ab eâ accepta ad quamlibet particularem scientiam applicantur. Actus verò intellectus, quibus definimus, dividimus, argumentamur, ad Animasticam spectant, cum actus animi sint: præter hæc autem nil aliud est quam voces, de quo agat Logica.

III. Logica ad
conceptus
mentis di-
rigendus est
inventio.

At sane leve est hoc fundamentum ad ejusmodi opinionem in scholas invehendam. Dicimus itaque Logicam primò & per se ad conceptus mentis dirigendos esse inventam, quippe quæ rationis scientia, & veritatis à S. Augustino appellatur: voces autem ad Logicam nisi merè per accidens non spectant. Unde idem D. Augustinus l. 2. contra Academicos de Logica differens ait, Non vocabulorum opificem, sed rerum inquisitorem oportet esse sapientem. Vocibus proinde utitur Logicus, non ad eas intelligendum, ac de ijs discurrendum, sed ad conceptus suos alijs ape-

riendos, vel ut aptius loquar, ad sermonem non secum, sed cum alijs ferendum. Ad argumentum ergo respondeo; conceptus, licet ut qualitates vitales sunt, ad Animasticam spectent, ut tamen dirigibiles sunt regulis Logicis, ad Logicam pertinere. Nil ergo opus ad voces recurrere.

Secundò Impugnatur hæc sententia: sicut vocibus, ita scriptura, vel signis uti potest Logica, quidni enim sicut voce, ita nutibus mentem suam explicare possit Logicis (quo pacto inter se loquuntur muti) si homines generali consensu nutibus pro rebus, vel conceptibus uti vellent, & de facto, scripturâ utitur Logicus, nullus tamen vel scriptiorem vel nutus ad Logicam spectare asserit, nisi merè secundariò & per accidens. Voces ergo ad externam sive vocalem Logicam spectant, non internam, & mentalem, ad loquendum Logicè, non ad intelligendum.

Quomodo
actus in-
tellectus
spectent ad
Logicam.

IV. Sequere tur
scripturam,
& nutus esse
objectum
Logicæ.

Tertiò: Quia omnia quæ quis exterius profert, prius mente concepit, non enim aliud loquimur quàm quod cogitavimus, ergo priusquam quis syllogismum profert, discurret, ergo in illo priori est Logicus: quod autem proferat, est ratione aliorum, ut nimirum discursum illis suum manifestet. Unde si possent homines, sicut Angeli suos sibi invicem conceptus aperire sine vocibus, non alia tamen ratione discurrerent quàm modo: voces ergo ad Logicam non spectant.

V. Logica
prior est
vocibus.

Obijciunt tamen primò: Logica est scientia sermocinalis, ergo agit de solis vocibus, & sermone. Hæc objecto soluta est supra d. 1. f. 2. suppositione illâ de sermone interno & externo. Nec pro illis facit quod Porphyrius tractatum suum de quinque prædicabilibus, inscripserit de quinque vocibus, alijs enim passim nominibus vocantur, ut 5. Prædicabilia, 5. Universalia &c. Loquitur ergo Porphyrius de vocibus internis.

VI. Logica di-
rigit ser-
monem in-
ternum, non
externum.

Obijciunt secundò: modus sciendi est oratio ignota manifestativa, sed voces manifestant ignotum, ergo sunt modus sciendi, ergo objectum Logicæ. Respondetur; conceptus mentis sunt propriè ignoti manifestativi, in ipsis enim consistit scientia, in vocibus autem solum secundum quid, & ut in signis. Aristoteles verò dum orationem ait esse vocem significativam, vel solum, vel præcipuè definit orationem vocalem, nisi de voce seu sermone interno loqui eam quis velit. Oratio ergo in communi dici potest signum constitutum ex pluribus partibus ex modo significandi unitis. Ex pluribus partibus intellige virtualiter, alioquin orationi mentali non congruet, quippe quæ in si npli qualitate sita est, nullas in se partes habente.

VII. Voces igno-
tum mani-
festant
tantum
secundum
quid.

SECTIO

SECTIO II.

An voces saltem sint pariale objectum
Logica?

I. **R**ejecta Nominalium sententiâ, major nobis cum Recentioribus quibusdam restat contro-
versia, qui cum Fonseca 2. Metaph. c. 3. q. 1. f. 5. licet voces adæquatum vel primum Logicæ objectum non statuunt, directe tamen de ijs in Logica agi, ut de objecto proprio partiali asserunt. Ante conclusionem.

II. Advertendum duobus hominem à bestiis differre, ratione scilicet & oratione (nempe vocali) ratione, ut se instruat, oratione ut alios, unde sicut ad rationem & actus ejus moderandos data est Logica, quæ propterea universalissima est, & in omnibus scientiis versatur, atque ut dans præcepta docens appellatur, ut illa exercens dicitur utens. Ita oratio universalissima etiam est, omnes quippe scientias ut intelligere, ita alijs explicare possumus. Ad hanc ergo addiscendam peculiaris etiam ars assignatur, nempe Grammatica, quæ, ut completa, & perfecta sit, docere modum debet congruè loquendi in quacunque arte, & scientiâ, terminos scilicet aptos ad hoc munus subministrando. Ut ergo generalia præcepta ad hoc præscribit, vocari potest Grammatica docens, ut eadem usurpans, sive in Logica, sive Metaphysica, vel aliâ quacunque arte, aut scientiâ, Grammatica utens dici potest.

III. Conclusio, voces, seu ars loquendi, nec pariale est objectum directum Logicæ: ita Suares d. 1. Metaph. f. 4. P. Hurtado d. 1. Log. f. 3. §. 2. 3. P. Arriaga d. 2. Log. f. 3. P. Vallius in proleg. p. 2. q. 3. c. 13. & Recentiores communiter. Hæc conclusio: præter argumenta sec. præcedente allata, quæ hic non minorem habent vim, Probatur ulterius: quia sequeretur voces esse objectum omnium scientiarum, nam sicut Logica utitur vocibus ad suum objectum, dum ait. *Definitio est ratio explicans naturam rei*; Ita ipsæ utitur Physicâ dum dicit: *Corpus naturale est compositum ex materiâ, & formâ*: Utitur Arithmetica dum ait: *Si ab æqualibus demas æqualia, quæ remanent erunt æqualia*.

IV. Dices in syllogismo vocali est artificium quoddam, quod ad Grammaticam non pertinet, non enim tractat illa de formâ syllogisticâ, ergo spectat ad Logicam. Respondetur, per accidens pertinere ad Grammaticam, seu artem bene loquendi, nam cum quis mente aliquid concepit, si linguam quamquam perfecte calleat, facile illud congruè reddet, cum autem in mente artificiosum sit, congruè reddi nequit sine artificiosa oratione. Unde concludo licet syllogismus vocalem facere per se non spectet ad Grammaticam, spectat tamen per accidens, quatenus munus Grammaticæ est, congruè loqui in quacunque materiâ, remque mente conceptam aptè verbis exprimere. Et sicut Logica dum applicatur ad materiam Grammaticam (nam Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est, de suis inquam rebus disputationes & discursus instituunt) non est Grammatica, sicut nec Physica, dum ad materiam se physicam extendit; ita nec Grammatica dum applicatur ad materiam Logicam, erit Logica.

V. Urgebis, ergo Aristoteles in libris Perihier. & Elencho: Grammaticam docet: egregios vero nos Aristotelis laudatores, qui eum ex Philosopho Grammaticum facimus: ibi enim de suppositione formali, & materiali terminorum, de æquipollentiâ & conversione propositionum, de syllogismorum fallacijs, & similibus agit. Confirmatur quia hac ra-

tionem summulæ erunt Grammatica. Ad argumentum Respondetur, multa ex ijs quæ in illis libris tractat Aristoteles, ad conceptus mentis spectare: cum verò in disputationibus errores sæpe & fallacias in verbis contingere animadverteret, ob magnam eo tempore Sophistarum turbam, existimavit non male suam locatum iri operam, si modum etiam loquendi traderet, & Grammaticæ defectum suppleret, licet id Logicæ munus non sit. Et parte ergo Grammaticum illic egisse fateor Aristotelem.

Ad confirmationem dico, summulas, licet multa Grammaticis propria tractent, aliquo tamen modo ad Logicam spectare, & de vocibus agere, non quidem ut de proprio objecto Logicæ, sed solum indirectè, & ut de signis quibusdam actuum intellectus, ut in ijs tanquam magis obvijs, ac patientibus latens in conceptibus artificium exprimitur, & melius percipitur. Sicut Astronomus in sphaera lignea orbium cælestium motum, astrorum situm, solis ac lunæ oppositionem, & concursum cæterarumque cælorum affectiones speculatur, sphaera tamen illa directè ad Astrologiam non spectat. Quod exemplum immeritò rejicitur ab adversarijs asserentibus Astrologum non agere omnino de sphaera, sic tamen Logicum de vocibus. Gratis sanè hoc asserunt, cum & confectionem ejus, & usum indirectè doceat Astrologus, nempe ubi collocari debeat Zodiacus, ubi circulus æquinoctialis, ubi Coluri, Poli, Tropici &c. & in globo quot gradibus attoli debeat supra horizontem, ad elevationem, ut aiunt, Poli capiendam; quæ sunt quasi summulæ quædam Astrologiæ. Unde Aristoteles in libris Perihier. & Elenchorum, quasi sphaeram quandam confecit Logicam, cujus intuitu ad artificium in actibus intellectus contentum perveniremus. Adde ulterius, ob affinitatem fortè quam habent summulæ cum Grammaticâ, se jungi ab auctoribus, & separatim à Logica tractari.

Instabis Aristoteles libros illos vocavit de interpretatione, ergo agit de vocibus. Contra ergo illic agit de solis vocibus, quod nec concedent adversarij, sic enim essent puri puri nominales.

Dices secundò quid Grammaticæ cum prædicato, quid cum subjecto, quid cum copulâ intermediâ? in qua quæso Grammaticæ parte traditur hanc subjectum inter & prædicatum debere intercedere? Contra, quid eidem cum prora, puppi, antennis, malis, foris, anchoris? quid cum incude, malleo, securi, ferra, circino? Dico itaque omnes vocum notiones, ut in re nautica, & fabrilis, ita & in Dialecticâ ad Grammaticam spectare. Nec voces tantum simplices & sigillatim considerat, sed earum etiam inter se coordinationem ac situm, ut congrua inde oriatur loquutio, & hoc re ipsa est de subjecto, prædicato, & copulâ regulas præscribere, quibus in sua materiâ utitur Dialectica, sicut nautica, aut medica in suâ, sola tamen eas docet Grammatica.

Dices tertio: In hoc statu non potest quis Logicam sine vocibus acquirere, ergo Logica per se agit de illis. Respondetur requiri ad Logicam addiscendam voces necessitate scientis, non scientiæ: sicut etiam necessitate scientijs requiruntur pro hoc statu sensus. Nihil enim est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu. Imo nec necessitate scientis requiruntur voces, ut quis compareret Logicam absolute, sed solum ut facilius, vel si eam velit per voces addiscere; posset enim sine vocibus ingenij vi, labore, ac studio illam acquirere; sicut fecit is qui prima Dialecticæ præcepta tradidit. Quemadmodum ergo præcepta erant in ejus mente, antequam vel scripsit quidquam, vel prolocutus est, ita & Logica, quæ aliud nihil est, quam generales quædam regulæ, & præcepta re-

Aristoteles in libris Perihier. minias ex parte agit Grammaticum.

VI.

Summula de vocibus agunt indirectè, sicut Astronomus de sphaera lignea.

Sphaera lignea dici potest summula Astrologiæ, summula sphaera Logica.

VII.

VIII.

Omnes vocum notiones in quacunque arte, & scientiâ, spectant ad Grammaticam.

IX.

Voces ad Logicam addiscendam requiruntur necessitate scientis.

de discurrendi, & sermone interno utendi.

Vocum notitia ad Grammaticam directam, ad alias scientias spectat indirectam.

Quidquid ergo ad voces spectat, vel à Grammatica, si completa sit, tractatur, vel ad nullam scientiam directè spectat, sed ad omnes indirectè, nempe

pe ut per voces declarantur, non ut voces per ipsas doceantur. Unde non male ad rem nostram Avicenna c. 3. de Log. si inquit Doctor artis posset revelare id quod est in anima alio modo, omitteret semper verba.

DISPUTATIO IV.

Vtrum Ens rationis sit objectum Logica?

SECTIO PRIMA.

Proponitur sententia affirmans Ens rationis esse objectum Logica.

I. Prima sententia est affirmativa

Prima sententia censetur Thomistarum, ex quibus aliqui, ita Ens rationis esse objectum Logica defendunt, ut hanc opinionem Thomistæ reserant esse affirmant: ita Galiegus contrav. 8. suæ Log. conclus. 2. Jandunus l. 2. Metaph. q. 12. & l. 6. q. 4. Sotus q. ultima proem. Tolerus q. 5. proem. & alij. Multi tamen censent eos non de Ente rationis strictè & rigorosè sumpto, sed de secundis tantum intentionibus loqui, ut de denominatione generis, speciei, & similibus.

II. Ens rationis duplex, subjectivè, & objectivè.

Advertendum Ens rationis dupliciter sumi posse, subjectivè, & objectivè, subjectivè illud est Ens rationis, quod in intellectu seu ratione subiectatur, ut actus ipsi intellectus qui ab eo efficiuntur, & eidem tanquam subiecto insunt, re tamen vera entia sunt realia. Objectivè Ens rationis est illud quod totum suum esse accipit ab intellectu, ex eo quod per actum fingentem circa illud versetur, nec aliud esse habet, vel habere potest, ut Chimæra, Hyppocentaurus. De hoc secundo procedit quaestio.

III. Ens rationis non est objectum Logica.

Dicendum nec Ens rationis in communi, nec ullam ejus speciem esse vel objectum adæquatum, vel attributionis Logicae. ita Fonseca l. 2. Metaph. c. 3. Suarez t. 1. Metaph. d. 1. s. 4. & t. 2. d. 54. cum Logica munus sit ad artem revocare rationales hominis operationes, quæ entia rationis objectivè non sunt, sed solum subjectivè, P. Hurd. 1. Log. s. 4. per totam, ubi sententiam illam acriter impugnat P. Arriaga d. 2. Log. s. 2. P. Oviedo Cont. 2. p. 1. n. 38. & alij.

IV. Probatur primò: Subjectum attributionis est illud de quo per se in scientia aliqua agitur, & ad quod cetera omnia referuntur, quæ in illa scientia tractantur, sed ens rationis non est hujusmodi, ergo non est subjectum attributionis Logicae: Major ab omnibus recipitur: Minor probatur, nam primò Aristoteles ne verbum quidem in sua Logica de Ente rationis protulit, quod tamen non omisit, si subjectum attributionis Dialecticæ fuisset. Deinde varia demonstrat Logica, quæ enti rationis competere nullo pacto possunt, ut propositionem enunciare verè vel falsè, syllogismum generare scientiam vel opinionem & hujusmodi.

V. Secundò probatur, si ens rationis fictum per actus Logicae esset ejus objectum; sequeretur omnem actum Logicum esse fingentem & deformem, ac proinde Logica quæ est habitus ex hujusmodi actibus generatus, & ad similes iterum producendos inclinat, erit ars fingendi, imò & omnes actus Philosophiæ ac Theologiæ, & cujuscumque scientiæ erunt fictitij, cum necessario aliquid in se artificij Logici contineant.

VI. Consultò addidi in Majore, ens rationis fictum per actus Logicos, nam sicut dari potest actus verus qui versatur circa actum falsum, affirmans scilicet eum esse falsum, & deformem objecto, & actus scientificus de errore, de quo demonstramus quod

R. P. Th. Comptoni Philosophiæ.

generare non possit scientiam, ita & de ente rationis dari potest scientia, & actus verus circa illud versari, probamus enim ens rationis esse quid fictum, habere esse tantum objectivè in intellectu, nihil esse reale, & similia. Hos ergo actus veros esse asserimus, cum sint scientifici, illos verò solos esse deformes & fictitios qui objectum aliquod fictitium & chymericum fingunt, quales esse omnes Logicos, saltem inadæquatè asserunt adversarij, ac proinde saltem inadæquatè erunt fictitij.

Tertiò Probatur: in actibus definitionis, divisionis, generis, speciei, & similibus, nihil in objecto reperitur non reale, ergo non includunt in se ens rationis: Antecedens probatur, quando cognosco animal v. g. & facio genus, nihil ibi intercedit fictitium, sed solum denominatio extrinseca ab illo actu proveniens objecto reali, illa autem denominatio non est quid fictum, nihil enim aliud est quam ipse actus intellectus realis, qui simul me denominat intrinsece cognoscentem, & objectum extrinsece cognitum.

Dices, in omni propositione logica est compositio, ergo & distinctio, saltem præsupposita; compositio enim est distinctorum unio, compositio autem hæc est inter prædicatum & subjectum, quæ tamen à parte rei sunt idem realiter, ergo aliqua hic intercedit unio fictitia. Confirmatur quando dico Petrus est homo, non prædico de Petro hominem ut à parte rei, nam tunc esset propositio identica, affirmarem enim Petrum de seipso, & sensus esset Petrus est Petrus, quæ tamen propositio in mente dari non potest, ut habet communior Doctorum sententia, sed in sola voce, quia ubi nulla est distinctio, nec compositio esse potest, ergo prædicatum homo est quid distinctum per conceptum à Petro & illi superius, sed nihil hujusmodi à parte rei dari potest, ergo est ens rationis.

Ad argumentum respondetur, in omni propositione mentali affirmativa apprehendi prædicatum Resp. nihil aliquo modo distinctum à subjecto, de quo enunciarur, non tamen requiritur perfecta distinctio & in actu signato, quia tunc deberem repræsentare Petrum, non ut Petrum, quia omnis perfecta distinctio, vel est formalis negatio, vel eam necessario committatur, & hoc esset facere ens rationis, quia illa distinctio vel negatio nec est à parte rei nec esse potest. At in actu exercitio distinguere, est solum inadæquatè rem concipere in ordine ad omnem effectum, vel rationem quam connotat, negatione ex parte actus se tenente, non objecti.

Ad confirmationem dico illam propositionem Petrus est homo, non esse identicam, nam in subjecto concipio naturam humanam, simul cum Petreitate, in prædicato vero solum concipio naturam humanam, non conceptà Petreitate, non tamen nego Petreitatem ei conjunctam. Hoc autem non est facere ens rationis, nam nihil concipio non reale, cum Petrus verè sit homo. Quod autem aliqui dicunt debere in conceptu abstracto hominis, & omnium universalium fingi in actu signato formam aliquam universalitatis in objecto, ostendimus in tractatu de universalibus non esse necessarium.

VII.

In actibus Definitionis, Divisionis, &c. nihil reperitur fictitium.

VIII.

Obj. in omni propositione intercedere unionem fictitiam.

IX.

Resp. nihil illis fingi, sed rem eandem actu inadæquatè, alio modo concipi.

X.

In hac propositione, Petrus est homo, non concipitur non reale.

D

SECTIO